

Intos berättelse

– om du fick bestämma

I Nordiska museets arkiv finns flera berättelser om barns liv. Barn som har levt i Sverige och Norden en gång i tiden.

En av berättelserna handlar om Into som kom till Sverige från Finland under andra världskriget. Ungefär 70 000 barn skickades från Finland till Sverige under åren 1939 - 1944. De flesta bodde i svenska fosterfamiljer.

Into blev intervjuad av Nordiska museet på 1970-talet. Då var han i 40-års åldern och bodde i Finland. Into lever inte längre.

Börja så här

1. Läs först igenom Intos berättelse sist i uppgiften.
Läs också faktarutorna längre ned på sidan.

2. Fundera på vad som hände Into under andra världskriget. Gör en tankekarta!

- Varför kom han till Sverige?
- Kunde han svenska?
- Vem tog hand om honom i Sverige?
- Vad tror du att Intos mamma kände när hon skickade Into till Sverige?
- Vad tror du att hans storebror kände?
- Varför var Into orolig när han var i Sverige?
- Efter kriget åkte Into hem till sin biologiska mamma igen. Vad tyckte han om det?

3. Känner du eller har hört talas om någon som har fått fly ifrån krig eller oroligheter?

Skriv sedan en berättelse som om Du var Into

Skriv som om du är Into 20, eller 40 år gammal. Låtsas att du tittar tillbaka på din barndom eller tonårstid, efter att kriget tog slut: Vad gjorde du (Into) under tonåren? Var bodde du?

Här kommer några förslag på hur du kan börja din berättelse om Into.

- När jag var femton år gammal ...
- Min dröm gick i uppfyllelse när ...
- Om jag hade fått bestämma ...
- När jag vaknade en morgon ...
- Nu ska jag berätta om den bästa dagen i mitt liv ...
- Nu ska jag berätta om den värsta dagen i mitt liv ...
- I framtiden hoppas jag att ...

Fakta andra världskriget 1939–1945

Andra världskriget var ett krig som pågick i stora delen av världen samtidigt. Sverige stod utanför kriget men våra nordiska grannländer drabbades hårt.

I november 1939 anföll Sovjetunionen (Ryssland) Finland och i april 1940 påbörjade Tyskland sin ockupation av Danmark och Norge. Kriget gjorde att miljontals människor tvingades fly.

När fredan kom 1945 hade över 60 miljoner människor i världen dött av kriget.

I skuggan av andra världskriget pågick förintelsen. Det var ett folkmord som nazisternas utförde 1933–1945 på drygt sex miljoner judiska människor. Utöver judar drabbades också romer, personer med funktionsnedsättning och andra grupper av förintelsen.

Barn på flykt

Att hastigt lämna en plats på grund av fara kallas att fly. Under andra världskriget flydde många barn till Sverige från våra nordiska grannländer och andra delar av Europa. Ofta kom barnen ensamma. Deras föräldrar kunde, eller fick inte följa med.

År 2020 är ca 31 miljoner barn på flykt i världen. Det är den högsta siffran sedan andra världskriget. Barn på flykt är extra sårbara. FNs barnkonvention finns till för att skydda barn på flykt, men många barn far illa.

MIGRATIONEN FINLAND-SVERIGE

FINLAND
Österbotten
VASA

Urvalsgrupp: Krigsbarn från Vasa (Vasa län).

<u>Namn</u>	<u>Född</u>	<u>Yrke</u>
██████████ Into	██████████ i Tammerfors	Restaurangvaktm.

<u>Intervju</u>	<u>Intervjuare</u>	<u>Språk</u>
Datum: 1975-09-14 Plats: Hotell Astor, Vasa	Fil.stud. ██████████ Åbo Akademi	Svenska

Adress: c/o Hotell Astor, Hovrättsplanaden 20, Vasa.

Into ██████████ föddes den ██████████ i Tammerfors son till Into och ██████████ Fadern blev skadad i ryggen under kriget 1939, vilket resulterade i att han lades in på mentalsjukhus. Modern arbetade under kriget på en fabrik och kunde inte ta hand om sina båda pojkar Into och hans äldre bror Pekka. Into träffade sin far för sista gången strax innan han skulle åka till Sverige. Brodern Pekka ville stanna hemma med modern och var för gammal för att få åka till Sverige. "Vi var på Hatonpää sjukhus innan jag skulle åka och jag minns att han lyfte upp mig, efter det har jag inte haft någon kontakt med honom. Jag tror vi var förbjudna att träffa honom."

Intos resa vintern 1939 startade från Tammerfors järnvägsstation, vart hans mor följde honom till tåget. "Mamma kom med till vagnen, jag var hemskt lugn och hon frågade många gånger. När tåget började fara hörde jag ambulanssignaler, jag hade det i huvudet hela vägen, jag trodde det hade hänt mamma någonting". Tåget som bestod av många vagnar var ett barntåg och som sköterskor medföljde finska lottor. "Ända tills jag kom till Enköping fanns det finska lottor, jag talade om att det kanske hänt mamma något ännu i Stockholm, men de försökte trösta mig på alla sätt och så glömde jag bort det där".

Då barntåget kom till Haparanda fick barnen nya kläder och kaka och bulle "som var något alldeles fantastiskt för oss". Då Into kom till Enköping fördes han och en annan finsk pojke till konsulatet som förmedlade barn. "Thyra har berättat senare för mig att jag var vild som fan, hoppade på pianot och söndrade visst en radio och var helt tokig. Den andra pojken bara satt stilla på ett ställe. Jag minns att mamma och brodern hela tiden var i mina tankar. Mina fosterföräldrar hade sedan sagt att; vi tar nog den där friska gossen som passar på landet. Jag kommer delvis ihåg situationen själv.

Raunio, Into

Vasa

På vägen från Enköping till [redacted] hade de sett att jag satt och skruvade på mig i bilen, de hade försökt tala med mig och försökt med karameller och allt. Då vi kom till hemgården skulle jag absolut bära min kappsäck som var minst lika stor som jag själv. De första orden jag sa i köket var pissapotta och då förstod de vad det var för fel, jag hade redan börjat springa runt och titta efter en. Första natten som jag sov där fick jag dotterns leksak, en uppstoppad gris. Jag skulle ha den med i sängen, den där grisen lär jag ha sovit med i två och ett halvt år."

Då Into kom till Sverige var han helt finskspråkig vilket medförde många problem. "Jag visste att jag skulle till Enköping men inte vart där. Jag frågade efter mamma hela tiden och efter en vecka kom det brev från Tammerfors. Det hade gått via konsulatet som sedan tolkade det för mig och berättade på finska att mamma och brorsan mårde bra. Det tog inte länge förrän jag glömde bort hela Tammerfors, i drömmar kom det tillbaka men så ett tu tre vaknade jag i Sverige igen." Into lärde sig svenska efter ca två veckor, "de berättade att jag satt på en stubbe och lyssnade på drängarna som familjen hade. Jag hade lyssnat överallt."

Familjen som Into kom att bo hos hette Thyra och Einar och deras dotter hette Maj-Britt. De hade "ett stort hushåll, en bondgård med 25 kor, fem hästar och grisar. Jag hade aldrig sett några djur och det blandade bort hela Tammerfors".

Under Intos första tid i [redacted] gjordes resor ett par gånger i veckan till finska konsulatet "mamma skrev och de tolkade breven. Jag började också skicka paket och fotografier till Tammerfors."

Into hette från början egentligen Teuto, men blev kallad Into i Sverige eftersom han var Intos pojke. Into minns att han fick fin kontakt med sin familj så gott som genast, isynnerhet med pappa Einar. "Jag hade varit utan pappa så länge då att jag följde honom överallt, tom då de slaktade grisar skulle jag vara med honom fastän jag var förbjuden att se det." "Jag var lite fundersam då det kom hälsningar från Tammerfors, det var något sagolikt för mig, det var trevligt att höra hemifrån det stod bara att vi mår bra, hur jävligt de än hade haft det. Jag visste att jag hade mamma och bror i Tammerfors men så småningom kom jag aldrig att tänka på att jag skulle fara bort härifrån."

Into ville absolut gå till skolan med grannbarnen och fick så börja gå i skola "på lek". Det fanns inte grannbarn i närheten i min ålder,

Raunio, Into

Vasa

utan de bodde ca två kilometer längre bort. Där fanns dock tre finska barn som jag lekte med, sen lekte jag med pappas brors pojke och mest med svenska barn. Då jag lekte med de finska barnen pratade vi svenska sinsemellan, jag glömde finskan efter ett år".

Den första julen Into upplevde i Sverige minns han som fantastisk "första gången jag kom i kontakt med julen var i Sverige. Det hade varit så svåra tider för oss i Tammerfors att vi inte firade den." I ~~.....~~ åkte vi till julottan med häst och släde, det var mommo som skötte om att vi skulle till julottan. Jag fick senare en hel massa paket, julklappar var helt främmande för mig. De hade också en "kilipukki" (julbock) som jag fick sitta och rida på, jag vet inte om de skaffa den för mig. De försökte på alla sätt att jag skulle glömma mitt förflutna.

Julmaten var fantastisk, framförallt skinkan. Jag lär ha ätit så mycket att jag blev sjuk av den, äppel och karameller.

Då Into gick i lekskolan smög han sig alltid iväg till kyrkogården som fanns bredvid skolan. "De förundrade sig mycket över att jag alltid ville gå till kyrkogården under pauserna, jag var aldrig med de andra barnen utan smög mig iväg till kyrkogården fast det var förbjudet. De åkte ofta till kyrkogården på söndagarna och jag skulle alltid vara med, de fick inte åka utan mig."

"Pappa Einar var snickare och snickrade en kista åt mig där det stod årtal och datum då jag kom till Sverige. Han snickrade också en liten kärra åt mig. Då jag var efter kärran frågade jag om han kunde laga en fiol åt mig. Det gjorde han också och köpte strängar och stråke. Men jag tröttnade då jag inte måktade med den." Senare fick Into ett litet leksaksdragspel. "En dag kom det en finsk soldat, Suomienen, som var skogsgardist, som jag blev hemskt förtjust i. Han talade finska med mig och så småningom kom det lite av min finska tillbaka. Han hade hört att jag var musikintresserad och alltid satt vid radion och lyssnade. Han hade mycket tålamod med mig och spelade själv munspel, och han kom med ett litet munspel åt mig. Där började det och jag spelade mellan fem-sex år munspel, senare på ett orkestermunspel".

I samband med mellanfreden 1940 blev Into hemkallad. "Jag minns ingenting av min hemresa till Tammerfors, jag minns bara att det var hemskt." Into stannade ett halvår i Tammerfors och började i skola

Raunio, Into

Vasa

där. "Jag kunde inte finska utan fick lära mig på nytt". Han minns att han hade stora problem med sin skolgång "jag försökte få tag på någon som kunde tala svenska, men jag fick inte, jag vet inte om mamma försökte på allivar. Hon kanske ville att jag skulle glömma bort Sverige. "Tammerfors var helt främmande för mig, jag minns att det var brist på allting där". Under mellanskedet i Tammerfors började Into lida av bombskräck. De bombade hela tiden, varken lärare eller ungar orkade med det. Det var någonting grymt. Into fick under sin vistelse i Tammerfors nervösa spasmer och började stamma. "Jag var till en läkare för det men han sa bara ge honom en örfil då han får spasmer. Jag var väl en nio-tio år då det äntligen gick bort.

"Jag blev också sängvätare då jag var i Finland och jag var 10 år när det äntligen gick över". Into hade mycket saker med sig då han kom tillbaka till Tammerfors, massor av kläder, munspel och en kornett.

Så stängde skolorna igen på grund av fortsättningskriget "och det togtänkte så länge förrän mamma frågade om jag ville åka tillbaka till Sverige. Jag var färdig att fara direkt. Då jag for tillbaka hade jag bara munspelet med mig, jag hade gett kornetten åt brorsan. Mamma frågade nog mig om Pekka fick den, just då skulle jag fast ha gett halva själen om jag bara fick fara." Into minns ingenting av sin resa tillbaka till Sverige, han vet bara att han kom till Stockholm med båt. "När vi kom till Stockholms hamn visste jag att de var emot mig. Mamma ropade Into, Into då hon och pappa såg mig."

Nästa minnesbild Into har är när de närmade ~~.....~~. "De hade lagat ny väg och jag sade: pappa du kör fel nu. Känner du igen dig! frågade han och förklarade att vi måste åka runt på grund av vägarbete." Då de kom till hemgården måste Into undersöka alla platser, hälsa på hästarna och korna "det var som att komma hem".

I början av andra perioden hände det något som jag minns väl. Pappa hade farit till ängen för skörden var i full gång och redan satt på styltor. Jag visste inte om det och var ensam på gården. Ett, två, tre såg jag någon komma med käppar, jag for in på kontoret och hämta ett gevär och sprang till skogsbacken. Jag trodde det var ryssen som kom och laddade med älgkulor och sköt.

Så fort jag hörde ett flygplan sprang jag till potatiskällaren som fanns i en backe och satt där tills de hämtade mig. Jag fick bombskräck i Tammerfors, då vi ofta sprang i nattsärken då bombningarna började på nätterna.

Raunio, Into

Vasa

Pappa berättade alltid för mig vad som hänt, isynnerhet då det gällde Tammerfors. I den åldern hörde man ibland på, ibland inte alls. Redan de första veckorna gick Into omkring med en ständig rädsla över att han kanske måste åka till Finland. Skräcken höll i sig ända tills meddelandet kom 1946. "Jag fick en kallelse att komma hem, det var två finska barn som fått före mig och jag kunde inte sova på nätterna jag var så rädd. En flicka fick stanna, hennes föräldrar hade dött, jag avundades henne så grymt." Medan Into var i Sverige hade hans mamma gift om sig och flyttat tillsammans med Pekka och sin man till ~~Åland~~ Åland

Into kom också att bo i ~~Åland~~ efter sin hemkomst men han minns ingenting av den första tiden "det är som om ett år skulle vara borta". Han hade fått glasögon på grund av sitt brytningsfel förrän han åkte till Finland och då han kom hem, blev modern mycket förvånad över dem. "Hon förstod inte varför jag behövde glasögon".

Into fortsatte sin skolgång i ~~Åland~~, på tredje klass i läroverk. Både Into och hans bror Pekka hade problem med sina skolkamrater, på grund av att de hette ~~Åland~~. "En av mina kamrater kallade mig finntupp och så började vi slåss". Saken utreddes av rektorn som på lektionerna förklarade att Into var mer svensk än någon annan. "Jag fick genast en känsla av att jag inte var välkommen hem, jag fick ingen kontakt med min styvfar. Jag hade en känsla av att vara en kil mellan mamma, styvfar och Pekka." Två veckor förrän jag fick betyget för jag till sjöss, jag kunde inte vara i samma hus som min styvfar. Då var jag 16 år och fick avslutningsbetyget per post till Holland. Jag hade tankar på att få plats på en restaurang eller hotell och skaffa bostad i Enköping.